

היזק על ידי כלב

מבוא

היזק על ידי כלב זהו נושא אשר נמצא גם במשפט הישראלי וכן במשפט העברי.
על פניו נראה כי בנושא זה יש הרבה יותר מקורות ודיון במשפט העברי מאשר
במשפט הישראלי. זאת עקב היות השימוש בבעלי החיים לצרכים השונים נפוץ
יותר בימי קדם מאשר בימינו אנו.

עם זאת עקב היות הכלב חיית מחמד נפוצה בקרבינו הישראלים, נצטרך הדבר
לחוק אשר יסדיר את חובותיו וזכויותיו של בעל הכלב וכן יקבע באיזה מצב יהיה
על בעל הכלב החובה לשאת בתוצאות מעשה רכושו.

השאלה המשפטית היא כיצד ניתן להוכיח קשר בין כלב לבין נזק.

תוכן העניינים

2	מבוא	פרק ראשון
	התייחסות המשפט הישראלי	פרק שני
5	להיזק על ידי כלב	
	התייחסות המשפט העברי	פרק שלישי
8	להיזק על ידי כלב	
17	השוואה בין הדין הישראלי לדין העברי	פרק רביעי
18	ביבליוגרפיה	פרק חמישי
19	סיכום	פרק שישי

הקדמה אישית:

בחרתי בנושא זה מפני שזהו נושא שיכול לעלות בכל יום. בעקבות מקרה אישי שקרה בנושא לפני כמה שנים הבנתי את החשיבות של הנושא הזה וכיצד צריך לטפל בו מבחינה משפטית. בנוסף, בתור נערה בגיל העשרה אני לוקחת כלבים לטיול תמורת תשלום ותקיפות של כלבים אחד את השני הוא שכיח מאוד. צריך לדעת איך לטפל בזה ובאיזה מקרים אפשר לתבוע או לא.

משפט הישראלי:

במשפט הישראלי היזק על ידי כלב מופיע בפקודת הנזיקין, שם מתוארים המצבים בהם בעל הכלב נושא באחריות למעשיו של הכלב וכן, המצבים בהם בעל הכלב אינו נושא באחריות לנזקים באשר נגרמו על ידי כלבו. מקרים אלו אשר בהם בעל הכלב אינו נושא באחריות נקראים הסיגים לחוק ואלו הם דלהלן:

נזקים שנגרמו על ידי כלב (תיקון מס' 7) תשנ"ב-1992

41א. בתובענה בשל נזק לגוף שנגרם על ידי כלב, חייב בעליו של הכלב או מי שמחזיק בכלב דרך קבע (להלן - הבעלים) לפצות את הניזוק, ואין נפקא מינה אם הייתה או לא הייתה התרשלות מצדו של הבעלים.

הגנות (תיקון מס' 7) תשנ"ב-1992

41ב. בתובענה לפי סימן זה לא תהא הגנה לבעלים, אלא אם כן הנזק נגרם עקב אחד מאלה –

(1) התגרות של הניזוק בכלב;

(2) תקיפת הניזוק את הבעלים, את בן זוגו, הורו או ילדו;

(3) הסגת גבול של הניזוק במקרקעין של הבעלים. אלו הם שלושת המקרים בחוק בהם בעל הכלב אינו נושא באחריות לנזק אשר נגרם ע"י הכלב. המצבים אותם החוק מתאר והסיבות ההגיוניות להם הן כדלהלן:

כאשר הייתה התגרות מצד הניזוק בכלב וזאת יכולה להתבטא הן בהתגרות מילולית והן בהתגרות פיזית בכלב. במצב כזה ברור לכלל כי הניזוק הביא על עצמו בידיעה מצב שבו הוא עלול להינזק על ידי הכלב וכן אין הבעלים אחראי ולא יוכל לשלוט בתגובה של הכלב להתגרות של אדם אחר.

מתואר מקרה אשר ניתן לפרש גם אותו בתור התגרות מודעת בכלב וזהו במצב שבו הניזוק מנסה להתקיף ולא תוקף את בעל הכלב, בן זוגו..(אנשים אשר הכלב ירגיש צורך להגן עליהם) והוא נפגע ע"י הכלב. הסבירות שהאדם יותקף ע"י הכלב במצב זה היא גבוהה וכן הסיבה לתקיפה הגיונית מאחר והכלב ביצע מעשה אינסטינקטיבי ועל כן לא תעמוד לניזוק כל טענת הגנה.

מצב זה הינו דומה למצב הקודם אך שונה מהבחינה שבמקרה זה אין מעשה של קשר בין הניזוק לכלב או לאדם אחר אלא היכנסות של הניזוק לשטח של בעלי הכלב ללא רשות. מקרה זה ניתן להסתכלות גם כן בתור פלישה למה שבעצם הוא "המרחב האישי של הכלב" ועל כן תהיה תגובה מצד הכלב.

חשוב לציין כמו כן כי בכל המקרים הנ"ל אין הדברים נוגעים
אך ורק לבעלים של הכלב בעצמם אלא חלים גם כלפי אדם
המחזיק בכלב באורח קבע.

הקושי המשפטי בו אעסוק שעולה הוא בהוכחת העובדה
שהנזק אכן נגרם ע"י הכלב ולא ע"י גורם אחר.

לפנינו פסק דין העוסק בהיזק על ידי כלב ואופן וכמות התשלום:

בעניין בן יהודה יהודה

ע"י ב"כ עו"ד שוויצר המערער

נגד

אפרוני אלדד

ע"י ב"כ עו"ד גנות המשיב

פסק - דין

השופט ד"ר קובי ורדי:

בפנינו ערעור על פסק דינו של בימ"ש שלום בתל-אביב יפו (כב' השופט קידר) מיום 21.06.06.

בת.א 57409/03, אשר דחה את תביעת המערער לתשלום פיצויים בגין נזקי גוף שנגרמו לו

(לטענתו) על ידי כלבת המשיב.

פסק דין זה מספר על מקרה בו הלך פלוני ברחוב בשעות הלילה

המאחרות והבחין בכלבה (לפי התיאור הכלבה קטנה). לאחר

שהבחין בכלבה החליט התובע לקפוץ לגובה וטען כי הכלבה

התנגשה בכתפו וגרמה לנפילתו. פסק הדין סופי ומסקנות האירוע הן

שלא הגיוני שהכלבה הקטנה תגיע לכתפו של התובע ובנוסף

שבמקום שינתר התובע הוא יכל גם לזוז מעט הצידה.

לכן, לא התקבלה התביעה והיא נדחתה.

פסק דין זה עונה על השאלה המשפטית שמוצגת לעיל (איך ניתן

לקשר בין כלב לבין הבין הנזק).

בכך שישנו קשר בין במקרה זה גודל של כלב ובעיקר בעובדות כגון

גודל השן צורת השן ואופן ההתנהגות של הצד הנתקף.

משפט עברי:

"או נודע כי שור נגח הוא מתמול שלשום, ולא ישמרנו, בעליו שלם

ישלם שור תחת השור, והמת יהיה לו"

חזקה בעקבות מקרים היא אחד ממיני החזקות ההלכתיות. חזקה זו

אומרת כי כאשר מציאות מסוימת חזרה על עצמה מספר פעמים,

השתנה המצב (ה'סטטוס') הקודם, ויש להעמיד את החזקה על

המצב החדש, שאומר - למשל בשור המועד - כי מטבעו ודרכו של

אותו שור לנגוח בעלי חיים אחרים או אנשים.

במשפט העברי עניין של היזק על ידי כלב לא מובא מפורשות אך אם זאת יש

במשפט העברי התייחסות בנוגע להיזק על ידי בהמה בדגש על שור.

בהלכה, נזקי בהמה הם נזקים הנעשים על ידי בעל חיים שנמצא בבעלות אדם,

וגרם נזק לבעלי חיים אחרים בבעלות אחרת, לאנשים או לרכוש. נזקי הבהמה

מחולקים לשלושה סוגים עיקריים:

רגל - נזקים שגרם בעל החיים עכב הליכתו הרגילה.

שן - נזקים שגרם בעל חיים אגב פעולת האכילה.

קרן - נזקים שגרם בעל החיים על ידי פעולה שלא חייבת לקרות כדי שבעל החיים יחייה.

נזקי בהמה היו שכיחים בחברה חקלאית-מסורתית, אך אינם שכיחים כמעט בחברה עירונית-מודרנית.

באילו מקרים במשפט העברי חייב בעליו הבהמה לשלם על הנזקים שנגרמו כתוצאה מן הבהמה וכמה ישלם במקרים אלו (כיצד אומדים את הנזק) המקרים בהם אין תשלום על הנזק הם כפי שציינו ברגל ושן. פירוש הדבר הוא כי נזק שנגרם על ידי בעל החיים מחמת פעולה טבעית של בעל החיים. כאשר הפעולה שעשה בעל החיים היא לא טבעית ולא מתבקשת כמו פעולת האכילה חייב האדם בתשלום על הנזק שנגרם. במשפט העברי לא מוזכר התייחסות לבעלי חיים אלא התייחסות לבהמה שזה מהווה מונח מכליל לכלל בעלי החיים.

כעת נתייחס למקרים בהם יש חובה על בעלי הבהמה לשלם את הנזק. אנו נתייחס בתשובתנו לשני מקרים שונים הנוגעים לאופיו של השור בהם שור ואלו הם: שור מועד ושור תם. אנו מציגים שני המקרים הללו מפני שישנו הבדל מהותי בנוגע לגודל תשלום הסעד.

שור תם

שור תם גם הוא מושג המתאר שור שלא הוחזק עדיין בחזקת נגחן. (בניגוד לשור מועד). (גם שור זה, למרות אי-היותו נגחן, חייב בתשלום הנזק, ומלבד תשלום זה יש חיוב לשמור על השור כדי שלא יזיק. תנאים אחדים סוברים שעל ידי שמירה מתאימה נפטרים מתשלום הנזק.

על פי המובא במקרא בפרשת משפטים: "וְכִי-יִגַּף שׁוֹר-אִישׁ אֶת-שׁוֹר רֵעֵהוּ, וְיָמַת-וּמָכְרוּ אֶת-הַשׁוֹר הַחַי, וְחָצוּ אֶת-כֶּסֶפוֹ, וְגַם אֶת-הַיָּמָת, יִחָצוּ" (ספר שמות, פרק כ"א, ל"ה). דינו של שור תם הוא לשלם חצי מהנזק שהזיק בלבד. כמו כן, שור תם משתלם מגופו כתשלום על ההיזק, וממילא אם שוויו של השור פחות משווי חצי הנזק, הניזק מפסיד. יש מחלוקת תנאים האם בית דין גובים מהשור עצמו או שרק לוקחים מבעליו עד שוויו של השור. דיון נוסף ישנו בתלמוד האם חיוב חצי נזק הוא ממון או קנס, להלכה חצי נזק הוא קנס.

שור מועד

"שור מועד" לפי חז"ל זהו שור שהוחזק בחזקת נגחן . שור מוחזק בחזקת נגחן כאשר כבר ידוע עליו שנגח לפחות שלוש פעמים. מלבד תשלום הנזק חייב בעל השור לשמור על השור כדי שלא יזיק (אין בכך לומר כי שור שאינו מועד אינו חייב בשמירה). תנאים אחדים סוברים שעל ידי שמירה מתאימה נפטרים מתשלום הנזק.

על פי המובא במקרא בפרשת משפטים "או נודע, פי שור נגח הוא מתמול שלשם, ולא ישמרנו, בעליו--שלם ישלם שור תחת השור, והמת יהיה-לו" ספר שמות, פרק כ"א, ל"ו. (בניגוד לשור תם, שאם הזיק משלם חצי נזק בלבד ובתנאי שלא יעלה על ערך השור המזיק, שור מועד משלם נזק שלם אף אם שוויו פחות משווי הנזק. אם המזיק בוחר לשלם בקרקעות, עליו לשלם מן המובחרות שבקרקעותיו(" קרקע עידית").

ארבעה אבות נזיקין הם הסוגים העיקריים של נזק על פי המשפט העברי. חז"ל מנו את אבות נזיקין על פי הפסוקים בפרשת משפטים) שמות כ"א - כ"ב) (בפרשת אמור) ויקרא כ"ד). אבות נזיקין אלו הם סמלים לסוגים שונים של נזק. המשנה הראשונה במסכת בבא קמא מונה ארבעה אבות נזיקין ומכנה אותם בשמות "שור", "בור", "מבעה" ו"הבער" (מספר האבות ושמותם אינם נזכרים במקרא). סוגים אלה נקראים 'ארבעה אבות נזיקין', ופרטי הדינים הקשורים בהם מהווים בסיס לדיני הנזיקין בהלכה היהודית.

נתייחס כרגע לשתי הפרשיות העיקריות:

קבו

וְכִי יִגַּף שׁוֹר אִישׁ אֶת שׁוֹר רֵעֵהוּ וְיָמַת, וּמָכְרוּ אֶת הַשׁוֹר הַחִי וְחָצוּ אֶת כֶּסֶפוֹ וְגַם
אֶת הַמֵּת יִחָצוּן. אוֹ נֹדַע כִּי שׁוֹר נִגַּח הוּא מִתְמוּל שְׁלֹשָׁם וְלֹא יִשְׁמְרֵנוּ בְּעֵלְיוֹ, שְׁלֹם
יִשְׁלֹם שׁוֹר תַּחַת הַשׁוֹר וְהַמֵּת יִהְיֶה לוֹ שֵׁם. (ל"ה-ל"ו)

דין נזקי קרן מפורש במקרא בפרשת משפטים:

פֶּשֶׁט הַכְּתוּבִים מַתְיִיחֵס לַמִּקְרָה שְׁבוּ שְׁנֵי הַשׁוֹרִים הֵיוּ שׁוּוִים זֶה לַזֶּה בְּעֶרְכָם,
וְלֹכֵן בַּשׁוֹר תָּם חוֹצִים שְׁנֵי הַבְּעֵלִים בִּינֵיהֶם אֶת הַשׁוֹרִים, וְנִמְצָא שְׁבַע הַשׁוֹר
הַמֵּת קִיבַל פִּיצוּי שֶׁל חֲצֵי מִשׁוּוֵי הַנִּזְק. מִכִּיּוּן שֶׁהַכְּתוּב נִקְטַב בְּדֶרֶךְ יִיחֻדִית זֶה שֶׁל
תְּשׁוּלֹם הַנִּזְק עַל יְדֵי חֲצִיית שְׁנֵי הַשׁוֹרִים, לֹא בְּרֹר מִתּוֹכֵם כִּי־צַד יֵשׁ לִישָׁם זֹאת
בְּמִקְרָים אַחֲרֵים שְׁבָהֶם הַשׁוֹר הַמִּזְיֵק לֹא שׁוּוֶה בְּעֶרְכוֹ לַשׁוֹר שְׁנִיזֻק.

הַפְּרָשׁוֹת שְׁחַז"ל נִתְּנוּ לְהַלְכָה מִקְרָאִית זֶה הֵיא שְׁאִין לִישָׁם אֶת הַדִּין בְּאוֹפֵן
מִלּוּלֵי וְלַחֲלֵק אֶת הַשׁוֹרִים בֵּין הַבְּעֵלִים, אֲלֵא יֵשׁ לְלַמּוֹד מִמֶּנּוּ אֶת שְׁנֵי הַעֲקֻרוֹת
שְׁבַבְסִיס הַחִישׁוּב שֶׁל גּוֹבָה תְּשׁוּלוּמֵי הַפִּיצוּיִים:

הַפִּיצוּי יִהְיֶה תְּשׁוּלוּם שֶׁל 'חֲצֵי נִזְק'.

התשלום יהיה 'מגופו' של השור שנגח – כלומר, הפיצוי לא יעלה על שווי השור שהזיק.

בלשון חז"ל נקראים תשלומי שור תם: "משלם חצי נזק מגופו", ואילו תשלומי שור מועד שהם פיצוי מלא נקראים "משלם נזק שלם מן העלייה".

חז"ל התמודדו עם הבעייתיות שבהוצאת הכתוב ממובנו הפשוט, והביאו ראייה לכך שלא ייתכן שכוונת התורה הייתה לחצות את השוורים גם כאשר הם אינם שווים זה לזה. הראיה היא מכך שאם יצטרכו ליישם את דברי הכתוב באופן מילולי, אז יכול לצאת מקרה שבו הפער בשווי בין השוורים יביא לכך שהניזק יפוצה ביותר משווי הנזק. יתירה מזאת, יכול להיווצר מצב אבסורדי לחלוטין, במקרה שהשור המזיק שווה פחות מנבלת השור שנהרג, שבעלי השור המזיק ירוויח מחלוקת השוורים.

קרן הוא אב טיפוס לכל נזקי הבהמה שבהם הבהמה מתכוונת להזיק. הדוגמה העיקרית ל'קרן' הוא שור הנוגח בקרניו. בהמה שהזיקה ב'קרן' משלם בעליה רק את מחצית הנזק, ('חצי נזק') היות שאין דרך הבהמה להזיק ללא תועלת, ובעליה יכול לטעון שלא היה יכול לשער שיקרה מצב כזה. בשור תם אולם אם הבהמה הזיקה יותר משלוש פעמים בשלושה ימים שונים, (שור נגח/שור מועד) ובעליה קיבל התראה בבית דין לשמור על בהמתו לאחר כל נזק, הבהמה נעשית מועדת ובעליה משלם תשלום מלא על נזקיה, ('נזק שלם') מאחר שעליו האחריות לשומרה בשמירה מעולה על מנת שלא תזיק שוב. תולדות הקרן הם פעולות שונות הנעשות רק על מנת להזיק כגון בעיטה, נשיכה, נגיחה ורביצה על כלים. בקטגוריה זו ניתן לכלב הנושך אדם.

שן ורגל

"כִּי יִבְעַר אִישׁ שְׂדֵה אוֹ כָרֶם, וְשָׂלַח אֶת בְּעִירוֹ וּבְעַר בְּשֵׂדֵה אֲחֵר, מִיֵּטֵב שְׂדֵהוּ וּמִיֵּטֵב כָּרְמוֹ יִשְׁלֵם."

שן ורגל בדיני נזיקין בהלכה, הן זוג אבות נזיקין השייכים לקטגוריות נזקי ממון ונזקי בהמה. נזקי שן ורגל הם נזקים שנעשו על ידי בעל חיים בעודו מתנהל באופן טבעי ושגרתו, כשאב-הטיפוס לנזקים אלו הוא נזק שנעשה על ידי בהמה שנכנסה לשדה חקלאי ופגעה בגידולים בכך שאכלה מהם (שן) או בכך שרמסה עליהם בדרך הליכתה (רגל).

על פי ההלכה, המתבססת על החוק המקראי בפרשת משפטים, חייב בעל הבהמה לשלם פיצויים על הנזק שעשתה בהמתו – אך זאת רק במקרה שהנזק נעשה בשטח פרטי, כגון בשדהו של הניזק. על נזקי שן ורגל שנעשו ברשות הרבים – ההלכה פוטרת מתשלום. זאת לעומת נזקי קרן, שהם נזקים שבעל חיים עשה בהתנהגות בלתי שגרתית – שבהם יש חיוב פיצויים גם אם נעשו ברשות הרבים.

מידע זה מגיע מתוך המסכת בבא קמא פרק ב.

בבא קמא הוא החלק הראשון של מסכת נזיקין שבסדר נזיקין, העוסק בעיקר בדיני נזיקין שבין אדם לחברו במשפט העברי. פירוש השם "בבא קמא"

בארמית הוא "השער ראשון", ומצטרפות אליה בבא מציעא (השער האמצעי)
ובבא בתרא (השער האחרון), כאשר כולן יחד מרכיבות את מסכת נזיקין.
במסכת בבא קמא הסבר על אופן וכמות תשלום הנזק על נזקי שור תם, שור
מועד ובנוסף על קרן, שן ורגל.

השוואה בין הדין הישראלי לדין העברי:

ישנם הבדלים בין ההתייחסות של המשפט הישראלי להתייחסות של המשפט העברי בנושא היזק על ידי כלב.

המשפט הישראלי לוקח עמדה מאוד מוקפדת ורק בשלושה מקרים בודדים בהם תקף הכלב מישהו או משהו אחר לא חייב בעל הכלב התוקף בתשלום.

ואילו במשפט העברי זה תלוי באיזה מקרים זה קרה. כלומר, אם זה קרה על ידי השן או הרגל אז חייב הבעל בתשלום רק אם הנזק נעשה בשטח פרטי ואילו קרה בשטח ציבורי אין הבעל לשלם על הנזק. לפיכך נוכל להבין כי במשפט העברי ישנם סוגיות שונות ופרשנויות שונות ואילו במשפט הישראלי לא.

סיכום

בעבודה זו חקרתי את הדעה של המשפט העברי ושל המשפט הישראלי בנושא היזק על ידי כלב.

הגעתי למסקנות לגבי החקיקה, הצגתי פסק דין הקשור לנושא והראיתי באילו מקרים לא חייב בעל הכלב הניזוק בתשלום.

בנוסף, הבאתי מידע לגבי דעת המשפט העברי בנושא והראיתי מקרים שונים בהם חייב בעל הבהמה תשלום שונה.

דעת המשפט העברי בנושא רחבה יותר לכן ישנו מידע רב יותר (אם הנזק נגרם על ידי שן, רגל או קרן).

לסיכום, למדתי איך להתמודד עם מקרה בו כלב או בהמה תוקפים במקרים שונים ומה החקיקה בנוגע עליהם הן במשפט העברי והן במשפט הישראלי.

רשימה ביבליוגרפית:

משפט ישראלי-

פקודת הנזיקין נזקים שנגרמו על ידי כלב (תיקון מס' 7) תשנ"ב-1992 (א41)

פסק דין בן יהודה יהודה ע"י ב"כ עו"ד שוויצר המערער נגד אפרוני אלדד ע"י ב"כ עו"ד גנות המשיב

פסק - דין השופט ד"ר קובי ורדי: בפני

משפט עברי:

ספר שמות פרק כ"א

שן ורגל- מתוך בבא קמא פרק ב ופרשנות חז"ל

שור תם ושור מועד- משנה מסכת בבא קמא א-ה

